

CONTRIBUȚII LA ISTORIA MUZEOGRAFIEI ROMÂNEȘTI. MUZEUL PAȘA DIN GALAȚI

Viorica PISICĂ

Prin Ordinul Ministrului Instrucțiunii Publice nr. 30641, din decembrie 1913, s-a aprobat înființarea unui muzeu școlar și regional la Școala primară de băieți nr. 6 din Galați (foto).¹ Inițiativa a aparținut inimosului institutor Paul Pașa și vrednicei sale soții, Ecaterina Pașa, precum și unui comitet coordonator. În cererea adresată ministerului, Paul Pașa precizează că există două săli de clasă disponibile la Școala nr. 6 și anexează o listă substanțială a bunurilor existente și una a principalilor donatori, printre care se numără sucursale gălățene ale unor bănci centrale, personalități locale și din afara orașului. Argumentele institutorului Paul Pașa au fost foarte solide, astfel încât analiza cererii și luarea deciziei pentru înființarea muzeului a durat din aprilie până în decembrie 1913.

Inaugurarea muzeului a avut loc la 22 iunie 1914, cu prilejul unei serbări școlare deosebite, la împlinirea a 40 de ani de la înființarea școlii.² La data inaugurării, valoarea bunurilor din muzeu era de 15.000 lei, toate din donații și subvenții.³

În baza unei documentări bine prezentate, la 15 iulie 1921 și la 30 decembrie 1922, Senatul României și, respectiv, Camera Deputaților au votat Legea prin care se recunoștea statutul de „Persoană morală” muzeului regional de la Școala primară de băieți nr. 6 din Galați.⁴

Cunoscător al regulilor de bază ale muzeografiei epocii sale, în noiembrie 1913 Paul Pașa cerea Primarului aprobare pentru introducerea gazului aerian, în perspectiva creării unor condiții de conservare corespunzătoare⁵, precum și pentru asigurarea bunurilor în valoare de 15.000 lei.⁶ Cererea de asigurare se va aproba abia la 20 septembrie 1915 pentru o valoare de 30.000 lei.⁷ Se poate observa în acest context dublarea valorii bunurilor în numai 2 ani.

Strângerea de obiecte cu valoare muzeistică a fost una dintre preocupările majore ale lui Paul Pașa.

La 1 februarie 1915, îi scria o scrisoare Reginei Maria în care solicita obiecte care aparțineau Regelui Carol I „Cel Înțelept” : „Vă rugăm Maiestate a da ascultare cererii noastre, făcută în

1 Muzeul de Istorie Galați, Arhiva documentară, Dosarul Pașa, filă inventar 15092

2 ibidem, f. inv. 15252

3 idem.

4 ibidem, f. inv. 15418

5 ibidem, f. inv. 15150

6 ibidem, f. inv. 15188

7 ibidem, f. inv. 15287

- 8 ibidem, f. inv. 15256
- 9 ibidem, f. inv. 15261
- 10 Muzeul de Istorie Galați, Arhiva documentară, Dosarul Pașa, filă inventar 15483
- 11 ibidem, f. inv. 15265
- 12 ibidem, f. inv. 15409
- 13 ibidem, f. inv. 15382
- 14 idem
- 15 ibidem, f. inv. 15367
- 16 Muzeul de Istorie Galați, Arhiva documentară, Dosarul Pașa, filă inventar 15374
- 17 ibidem, f. inv. 15268

vederea interesului ce purtăm generațiilor ce ne sunt încredințate”.⁸ Administrația Domeniului Coroanei va expedia muzeului de la Școala nr. 6 din Galați cinci lăzi cu animale și păsări împăiate și diferite tablouri. În scrisoarea de mulțumire Paul Pașa va solicita din nou un obiect ce aparținuse Regelui Carol I.⁹

În corespondența avută cu Grigore Antipa, inimosul institutor solicită bunuri care aparțineau domeniului științelor naturale, care în timp vor sosi la Galați. În perioada următoare, Grigore Antipa se va număra printre vizitatorii muzeului.

Considerăm oportun să precizăm că institutorul Paul Pașa era membru al Societății Regale Române de Geografie.¹⁰

Trebuie evidențiată în mod special donația Doamnei Ana Spiru Haret, în memoria soțului ei, făcută în două tranșe, în mai și iulie 1915, formată din 1500 de volume și broșuri de diferiți autori, dar și lucrări ale lui Spiru Haret, precum și obiecte personale: o fotografie, un condei de birou, medalia „Spiru Haret” 1911, un tablou după Th. Aman.¹¹ În scrisoarea de mulțumire Paul Pașa o informează pe Doamna Ana Spiru Haret că obiectele au fost expuse într-un dulap special inscripționat „Donația Spiru Haret”, iar numele ei este scris pe placa de marmură a donatorilor, cu litere de aur.

În Buletinul Oficial al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice se tipăresc periodic publicațiuni de mulțumire față de numeroșii donatori.

Muzeul se afirmă pe măsură ce se dezvoltă, astfel încât este vizitat de personalitățile care trec prin oraș.

La 10 martie 1915, muzeul de la Școala de băieți nr. 6 din Galați a fost vizitat de I. G. Duca, ministru al Instrucțiunii Publice, care l-a apreciat în mod deosebit și a făcut următoarea declarație: „Aș fi fericit ca în fiecare capitală de județ să se înființeze câte

un astfel de muzeu școlar și regional”.¹² În perioada imediat următoare, membrii Comitetului de organizare a muzeului au fost decorați cu medalia „Răsplata muncii”, clasa I, iar Paul și Ecaterina Pașa au primit medalia „Bene Merenti”, clasa a II-a¹³. Soții Pașa aveau medalia „Răsplata muncii” din vremea ministrului Spiru Haret. Cu prilejul vizitei, I. G. Duca a fost cooptat în comitetul muzeului, ca membru de onoare.

Efectele Primului Război Mondial s-au resimțit și la Școala de băieți nr. 6 din Galați, care, la 10 mai 1917, a fost lovită de un bombardament declanșat din Munții Bugeacului. În perioada următoare, în școală au fost încartiruite trupe rusești și ostași din Marina română, iar timp de 10 luni a funcționat un spital pentru răniții ruși.¹⁴ Muzeul nu a avut de suferit, ba chiar și-a îmbogățit patrimoniul cu materiale specifice.

După război toată societatea românească revine treptat la o viață normală iar muzeul continuă să se dezvolte.

În luna octombrie 1919, muzeul de la Școala de băieți numărul 6 din Galați este vizitat de savantul Nicolae Iorga, care își exprimă aprecierile și entuziasmul într-un articol din „Neamul românesc” (nr. 237 anul XIV, octombrie 1919), sub titlul „O oază de civilizație”, în care afirmă: „Cum a fost alcătuit acest muzeu e încă o minune a iubirii: animale împăiate, minerale, cusături, documente, manuscrise, cărți vechi, monede, arme, schije, bombe, uniforme, ziare, publicații, iar alături sala de conferințe și biblioteca. Și toate acestea nu numai pentru elevi ci și pentru un public larg.”¹⁵ La 30 octombrie 1919, i s-a propus lui Nicolae Iorga să fie membru de onoare al comitetului muzeului, propunere pentru care savantul mulțumește și acceptă.¹⁶

În anul 1919 biblioteca muzeului Pașa a avut 1094 cititori.¹⁷

Pentru activitățile care se organizau în cadrul muzeului și al bibliotecii se difuzau programe tipărite. Din ele aflăm că duminica după amiază se țineau conferințe pe teme de istorie, de morală, de religie, ori de sănătate.¹⁸ Anii trec, donațiile continuă, valoarea bunurilor din muzeu crește.

La 24 ianuarie 1921, soții Sofia și Th. Nicolau, proprietari din Galați, str. Mihai Eminescu nr. 32, au donat Decretul domnesc nr. 19 din 8 iunie 1856, dat de domnitorul Grigore Alex. Ghica al Moldovei, pentru numirea lui Alexandru Ioan Cuza în funcția de pârcălab al județului Covurlui, precum și mai multe monede vechi.¹⁹

În luna iulie 1922, M. Helder, mare bijutier din Galați, strada Domnească, a donat 75 de pietre prețioase și semiprețioase: ametiste, topaze, smaralde, opale, safire, turmaline, aquamarine, granate, rubine evaluate la suma de 20.000 lei.²⁰ În noiembrie 1925, Ștefan H. Ștefan, avocat, președintele Comisiei Interimare, a donat suma de 20.000 lei, din averea proprie.²¹

După astfel de donații, Paul Pașa solicita Ministerului Instrucțiunii tipărirea de publicațiuni de mulțumire în Buletinul Oficial, iar numele donatorilor era scris pe placa de marmură cu litere aurite.

În anul 1925, valoarea bunurilor muzeistice era de 3.000.000 lei.²² Cu prilejul vizitei din noiembrie 1923, doctorul C. Anghelescu, ministru al Instrucțiunii Publice, își exprima aprecierile deosebite prin numirea lui Paul Pașa în calitate de inspector general pe țară, iar celor doi soți Pașa li se acorda medalia „Bene Merenti” clasa I.²³ În perioada următoare doctorul C. Anghelescu a devenit membru de onoare al muzeului. Aceeași calitate o vor mai primi pe parcurs și alți vizitatori de seamă: savantul Simion Mehedinți, Grigore Antipa, A. S. R. Principele Nicolae.

Experiența bogată pe care o avea l-a determinat pe Paul Pașa să se adreseze Ministerului Instrucțiunii Publice cu un memoriu prin care se oferea să instruiască periodic doi-trei învățători din alte județe, veniți la Galați pe cheltuiala statului.²⁴ Până la 26 iunie 1922 se dăduseră sfaturi prin corespondență mai multor învățători din țară. Se dădea exemplul corespondența cu V. Ciurea din Fălticeni al cărui muzeu ajunsese să fie cunoscut în toată Moldova.²⁵

Dar muzeul este viu prin numărul mare de vizitatori. Revizorul școlar al județului Covurlui planifica periodic elevii de la diverse școli între orele 14 și 16.²⁶ Mai multe școli din județele învecinate ori mai îndepărtate anunțau excursii la Galați și exprimau rugămintea de a fi primite să viziteze muzeul.

O evidență strictă între 22 februarie 1915 și 31 mai 1925 cuprinde peste 150.000 vizitatori din Galați, Brăila, Focșani, Buzău, Constanța, Sibiu, Ismail, Reni, Bolgrad, Cahul, Ploiești, Tecuci, Oradea și din Bucovina.²⁷ Cei mai mulți sunt elevi de la școlile normale, comerciale sau militare. Printre vizitatori sunt și profesori și elevi de la Varșovia ori de la Șiștov – Bulgaria, ofițeri ai Școlii Superioare de Ofițeri din București, ori generali de corp de armată, consuli ai altor țări acreditați în România.²⁸ La 29 noiembrie 1922, muzeul a fost vizitat de A. S. R. Principele Nicolae, iar la 18 Aprilie 1924 de A. L. R. Principele Carol și Principesa Elena.²⁹

Ultimele documente din Dosarul Pașa sunt datate martie 1927: acte de donație și scrisori de mulțumire. Dar muzeul este deschis în continuare, iar Paul Pașa este activ. Îl găsim în comitetul celor care strâng bani pentru o statuie a lui Alexandru Ioan Cuza la Galați și în Asociația „Casa Cuza Vodă”, pentru răscumpărarea și restaurarea casei.

18 ibidem, f. inv. 15389

19 ibidem, f. inv. 15387

20 ibidem, f. inv. 15412

21 ibidem, f. inv. 15466

22 idem

23 ibidem, f. inv. 15433

24 ibidem, f. inv. 15409

25 idem

26 ibidem, f. inv. 15375

27 Muzeul de Istorie Galați, Arhiva documentară, Dosarul Pașa, filă inventar 15459

28 ibidem, f. inv. 15409

29 ibidem, f. inv. 15466

30 Direcția
Județeană Galați
a Arhivelor
Naționale, Fond
Primăria Galați,
Dosar 16/1939,
fila 248

31 ibidem, f.
inv. 230

După 25 de ani de funcționare la Școala de băieți nr. 6 din Galați, la 20 februarie 1938, comitetul muzeului hotărăște să doneze întreaga colecție, în valoare de 5 milioane de lei, noului muzeu care se va inaugura la 24 ianuarie 1939 în Casa Cuza Vodă proaspăt restaurată.³⁰ Procesul verbal de donație cuprinde și recomandarea să fie păstrată memoria celor doi institutori Paul și Ecaterina Pașa, printr-o inscripție. Donația a fost aprobată de Ministerul Cultelor și Artelor la 26 februarie 1938, cu adresa nr. 8185/1938.³¹

Activitatea muzeală de la Școala de băieți nr. 6 din Galați se poate astfel constitui într-o pagină din istoria muzeografiei românești. „Dosarul Pașa”, care a constituit baza documentară a acestui studiu, se află în patrimoniul Muzeului de Istorie Galați și este inventariat filă cu filă în inventarul general.

ABSTRACT

Between 1913 and 1938 there was a museum in Galatzi whose status of moral person was recognized on July 15th, 1921 by the Romanian Senate and on December 30th, 1922 by the Chambre of Deputies. The museum was initiated by the school teachers Paul and Ecaterina Pașa. In 1938 the collection was donated to the museum that was inaugurated on January 24th, 1939 inside Cuza Vodă Mansion from Galatz and which has been displayed constantly since nowadays.